

SISTEMUL SANȚIONATOR APLICAT ÎN ÎNTEPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII**Alexandru SPOIALĂ***Catedra Drept Penal și Criminologie*

Legal entities can be subject of many kinds of liability: civil, financial, administrative, penal. This work is dedicated to liability for administrative offences and criminal liability. The Penal Code provides for the liability of legal entities, and the liability of officials at an organization. The liability is born by a manager and other employees fulfilling managerial functions in entrepreneurial structures who have committed administrative offences due to performance of organization and managerial or administrative and economic duties.

On legal entities, the following punishments can be applied: fine, interdiction of the right to exercise a certain activity, liquidation of the legal entity. Each these sanctions can have an effect of ricochet analyzed below. We also propose to introduce in Penal Code probation like sanction or like kind of individualization of punishment's execution.

Activitatea întreprinderilor mici și mijlocii, ca și orice altă activitate umană, este reglementată, în cea mai mare parte, de către stat. În dependență de natura activității și alți factori, organele publice competente intervin cu reglementări de ordin juridic. O modalitate de reglementare a activității întreprinderilor mici și mijlocii constă în instituirea unui sistem sancționator capabil nu doar să realizeze funcția de prevenire, dar și să stimuleze progrese în unele domenii necesare, cum ar fi inovarea. În prezentul studiu vom analiza totalitatea sancțiunilor contravenționale și penale aplicabile întreprinderilor mici și mijlocii. Totodată, dorim să menționăm că legislația autohtonă nu prevede careva regim sancționator distinct pentru întreprinderile mici și mijlocii față de întreprinderile mari, dar repercusiunile și consecințele aplicării sancțiunilor asupra primelor sunt mult mai considerabile.

Codul cu privire la contravențiile administrative nu prevede persoana juridică în calitate de subiect al răspunderii contravenționale. În prezent, persoanele juridice pot fi sancționate pentru comiterea unor încălcări în domeniul fiscal și vamal. Sancțiunea principală, în majoritatea cazurilor și unică, o constituie amenda.

Conform Codului contravențional al Republicii Moldova [1], persoana juridică este subiect al răspunderii contravenționale și va fi pasibilă de sancționare cu amendă în mărime de la 10 până la 500 unități convenționale (adică de la 200 până la 10.000 lei) și cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate. Trecând peste mărimea amenzii, dorim să atenționăm că legiuitorul a instituit careva facilități pentru întreprinderile care achită benevol și în termene restrânse amenda. Astfel, este aplicată o regulă unanim acceptată în multiple țări, și anume: persoana, inclusiv cea juridică, care achită amenda în termen de 72 de ore din momentul stabilirii acesteia, va achita doar jumătate din această sumă.

Conform Codului contravențional al Republicii Moldova, privarea persoanei juridice de dreptul de a desfășura o anumită activitate constă în stabilirea interdicției de a încheia anumite tranzacții, de a emite acțiuni sau alte titluri de valoare, de a primi subvenții, înlesniri și alte avantaje de la stat sau de a desfășura alte activități. Putem observa că sancțiunea respectivă este identică cu cea stipulată în Codul penal, iar unica deosebire constă în termenul acestei sancțiuni. Considerăm că asemenea situație împiedică individualizarea răspunderii juridice a entităților colective. Totodată, menționăm că Codul contravențional conține relativ puține sancțiuni aplicabile persoanelor juridice.

La rândul său, Codul penal al Republicii Moldova poate fi remarcat prin promovarea unor mijloace și instrumente moderne ale politicii penale de luptă cu infracționalitatea, printre care se evidențiază și instituția răspunderii penale a persoanelor juridice. Conform art.55 Cod civil al Republicii Moldova, persoană juridică este organizația care are un patrimoniu distinct și răspunde pentru obligațiile sale cu acest patrimoniu, poate să dobândească și să exercite în nume propriu drepturi patrimoniale și personale nepatrimoniale, să-și asume obligații, poate fi reclamant și pârât în instanța de judecată. Persoana juridică poate fi subiect al infracțiunii din momentul înregistrării de stat și dacă există una dintre condițiile stipulate în alin.(3) art.21 Cod penal al Republicii Moldova, și anume: 1) persoana juridică este vinovată de neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a dispozițiilor directe ale legii, ce stabilesc îndatoriri sau interdicții pentru efectuarea unei anumite activități; 2) persoana juridică este vinovată de efectuarea unei activități ce nu corespunde actelor de constituire sau scopurilor declarate; 3) fapta care cauzează sau creează pericolul cauzării de daune în proporții conside-

rabile persoanei, societății sau statului a fost săvârșită în interesul acestei persoane juridice sau a fost admisă, sancționată, aprobată, utilizată de organul sau persoana împuternicite cu funcții de conducere a persoanei juridice respective.

Conform articolului sus-menționat al Codului penal, în redacția Legii nr.985-XV din 18 aprilie 2002, erau pasibile de pedeapsă penală persoanele juridice care practică activitate de întreprinzător. Asemenea stipulare prevedea încă o condiție obligatorie, și anume: practicarea activității de întreprinzător ca activitate de bază. Persoanele juridice care nu practicau asemenea activitate nu puteau fi supuse răspunderii penale, nici dacă comiteau fapte prejudiciabile prevăzute de Codul penal și erau prezente celelalte condiții obligatorii. Prin Legea nr.136-XVI din 19 iunie 2008 legiuitorul a stabilit că sunt pasibile răspunderii penale toate persoanele juridice, cu excepția autorităților publice. Deci, datorită modificărilor operate în Codul penal prin această lege, sub incidența pedepselor penale cad așa entități ca organizații nonguvernamentale, sindicate, fundații, asociații, institute științifice etc.

Considerăm că asemenea prevedere legală, deși argumentată din punct de vedere juridic, nu va stimula unele direcții de activitate a întreprinderilor mici și mijlocii, cum ar fi, de exemplu, inovarea. Deseori, agenții economici creează diferite institute sau centre științifice cu personalitate juridică în scopul implementării tehnologiilor moderne în procesul de producție. Concomitent cu „pierderea imunității” față de pedeapsa penală a acestor instituții și fără existența altor privilegii, crearea unor asemenea institute sau centre științifice devine inutilă sau puțin atractivă. Mai mult, posibilitatea aplicării pedepsei penale, chiar și ipotetică, poate crește sinecostul inovărilor elaborate, ceea ce constituie un impediment serios în implementarea acestora.

Totodată, menționăm că legea penală autohtonă prevede pedepse distincte aplicabile persoanelor juridice. Problema găsirii unor sancțiuni adecvate naturii persoanei juridice a constituit o preocupare constantă a doctrinei. Soluțiile propuse cunosc o mare diversitate, de la cele care consideră că persoanelor juridice le sunt aplicabile doar sancțiuni patrimoniale (amendă, confiscare), până la cele care prevăd posibilitatea instituirii unei game foarte largi de sancțiuni, susceptibile să atingă persoana juridică în toate atributele sale [2]. Este necesar ca la instiuirea unor pedepse specifice persoanelor juridice să se țină cont, în primul rând, de capacitatea acestora de a realiza scopurile pedepsei. Codul penal autohton prevede următoarele scopuri: restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului [3] și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. Considerăm că în calitate de pedepse aplicabile ar putea fi prevăzute o multitudine de măsuri de constrângere, prin care ar putea fi asigurată atingerea rezultatelor enunțate: restabilirea echității sociale și prevenirea comiterii infracțiunilor.

Conform legislației penale, persoanelor juridice din Republica Moldova li se pot aplica următoarele pedepse: a) amenda; b) privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate; c) lichidarea.

Amenda, ca pedeapsă aplicată persoanelor juridice, poate fi regăsită, practic, în toate legislațiile penale care prevăd răspunderea penală a persoanelor juridice. Se consideră, astfel, că sancțiunea pecuniară prezintă, în primul rând, avantajul de a atinge în mod direct persoana juridică, dat fiind că orice persoană are propriul patrimoniu. În plus, ea presupune costuri minime pentru executare și, atunci când este corect individualizată, are un efect intimidant suficient de mare pentru a asigura realizarea scopului pedepsei [4]. Fiind o pedeapsă cu caracter patrimonial, amenda va influența scopul principal al persoanei juridice – obținerea profitului. Deci, dacă profitul obținut ca rezultat al comiterii infracțiunii va fi mai mic decât quantumul pedepsei, atunci putem afirma că această pedeapsă va fi una eficientă și capabilă să realizeze scopurile pedepsei penale.

Concomitent, susținem că amenda este departe de a fi sancțiunea ideală, aplicarea ei relevând și unele neajunsuri. Astfel, datorită faptului că întreprinderile au forțe economice diferite ar fi mai rațional, din punct de vedere economic, ca și individualizarea amenzi să se facă în raport de acest criteriu. În prezent, conform Codului penal autohton, amenda poate fi stabilită în mărime de la 500 până la 10.000 unități convenționale, adică de la 10.000 lei pînă la 200.000 lei. Reiterăm ideea precum că aceste sume ar putea fi mari pentru unele întreprinderi mici și mijlocii, îndeosebi pentru cele care implementează inovarea în activitatea lor sau care îndeplinesc careva cercetări științifice necesare economiei naționale.

Amenda în volum exagerat poate avea și un pronunțat efect de ricoșeu asupra unor terți nevinovați, aducând astfel atingere intereselor legitime ale acționarilor, salariaților, creditorilor și ale altor persoane legate de activitatea întreprinderii. În opinia noastră, deși infracțiunea a fost comisă de un organ de conducere, acesta va fi în ultimul rând afectat de plata amenzi, deoarece este foarte probabil că persoana juridică, prioritar, va recurge la concedieri, alte limitări care vor fi resimțite de alte persoane fizice (de exemplu, salariații). În scopul evitării efectului de ricoșeu au fost propuse și unele soluții [5]. Astfel, persoana juridică poate fi obligată să

emită acțiuni (sau să majoreze cota-parte) până la valoarea amenzii. Fondurile obținute ca rezultat al plasării acțiunilor să fie direcționate spre plata amenzii, fără a se recurge la mobilizarea fondului de salarizare sau alte fonduri cu tentă socială. În această situație „vor avea de suferit” acționarii și se obține doar redirectionarea efectului de ricoșeu.

Consecințele impunerii unei amenzi în volum exagerat s-ar putea reflecta și în creșterea prețurilor la produsele persoanei juridice. În final, vor avea de suferit consumatorii acestor produse. De asemenea, nu este exclus ca plata amenzii să implice dizolvarea persoanei juridice. Situația respectivă va fi prezentă în cazul în care capitalul social al întreprinderii va scădea, ca rezultat al achitării sumelor impuse, sub limita permisă de lege și nu se va reuși majorarea capitalului social.

În același timp, menționăm că amenda rămâne a fi una dintre pedepsele de bază aplicate persoanelor juridice. Această sancțiune poate fi benefică, din punctul de vedere al scopurilor pedepselor penale, numai dacă va fi aplicată într-un quantum echitabil, iar executarea va fi individualizată adecvat.

Privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate este următoarea pedeapsă care poate fi impusă persoanelor juridice și care, conform art.73 CP RM, constă în stabilirea interdicției de a încheia anumite tranzacții, de a emite acțiuni sau alte titluri de valoare, de a primi subvenții, înlesniri și alte avantaje de la stat sau de a exercita alte activități.

Această pedeapsă prezintă unele inconveniente, căci, dacă interdicția are o durată mare, ea poate conduce la ruina respectivei persoane juridice. Cu toate că măsura poate avea consecințe grave, iar efectul de ricoșeu este adeseori pronunțat, mai ales asupra salariaților, uneori aplicarea ei se impune în considerarea condițiilor în care a fost comisă infracțiunea. Spre exemplu, atunci când persoana juridică a fost condamnată pentru o infracțiune de nerespectare a normelor privind protecția muncii sau protecția mediului, este evident că se impune suspendarea activității pe o anumită perioadă, cel puțin până la înlăturarea cauzelor care au determinat comiterea infracțiunii [6].

În pofida faptului că în unele cazuri această pedeapsă este benefică, considerăm, totuși, că în unele cazuri ea nu trebuie aplicată, indiferent de circumstanțe. Spre exemplu, în scopul promovării tehnologiilor avansate, ar trebui excluse din acțiunea acestei sancțiuni penale activitățile de inovare sau alte activități, a căror încetare va influența negativ procesul inovativ. Încetarea, fie ea și temporară, a unui proces de elaborare a unor tehnologii noi sau de implementare a acestora în procesul de producere ar implica multiple efecte negative care ar putea prejudicia interesele consumatorilor și ale statului – cea mai cointeresată entitate de existența inovărilor în activitatea întreprinderilor autohtone. Statul, nefiind în drept să impună activitățile de inovare întreprinderilor, ar putea crea condiții care ar determina întreprinderile mici și mijlocii să opteze pentru acest gen de activitate. Considerăm că „imunitatea față de privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate” s-ar putea regăsi printre asemenea condiții.

Dorim să atenționăm asupra faptului că, în alin.(1) art.73 CP RM, legiuitorul utilizează expresia „alte activități”, adică legiuitorul recurge la o enumerare exemplificativă. Această enumerare exemplificativă trezește și mai multe critici în cazul în care nu sunt prezente careva condiții specifice de stabilire a acestei pedepse sub forma privării de dreptul de a exercita activități (altele decât cele enumerate expres în alin.(1) art.73 CP RM). O condiție indispensabilă stabilirii acestei pedepse rezidă în faptul că activitatea, de care este privată întreprinderea, a fost utilizată nemijlocit la comiterea infracțiunii. În prezența unei asemenea condiții legea penală ar atinge standardele de claritate și previzibilitate. Conform opiniei unor autori [7], privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate nu trebuie dispusă, chiar și în lipsa unor condiții stabilite în lege. Se afirmă că în cazul unui sindicat, de exemplu, nu poate fi aplicată interdicția desfășurării activității sindicale, chiar dacă infracțiunea a fost comisă recurgându-se la vreo acțiune sindicală.

Salutăm opțiunea legiuitorului de a priva o persoană juridică de dreptul la primirea cărorva subvenții și altor avantaje de la stat ca pedeapsă penală. Suntem de părere că o astfel de prevedere va avea un efect preventiv puternic, deoarece, deseori, întreprinderile mici și mijlocii au nevoie de diferite subvenții din partea statului, îndeosebi în domeniul inovării, agriculturii etc.

Conform alin.(2) art.73 CP RM, sancțiunea penală respectivă se stabilește pe un termen de până la cinci ani sau pe un termen nelimitat. Care este sensul noțiunii „termen nelimitat”? Noțiunea respectivă poate fi interpretată în două modalități: 1) pentru totdeauna; 2) pe un termen nedeterminat, dar până la un moment necunoscut. Analiza sistemică a prevederilor Codului penal și ale Codului de executare ne determină să concluzionăm că sensul noțiunii „termen nelimitat” este cel dintâi menționat, deoarece nu este prevăzută nici

o posibilitate de schimbare a pedepsei dispuse printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă. Deci, instanța de judecată, dispunând privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen nedeterminat, ar putea crea, implicit, premise pentru lichidarea persoanei juridice. De exemplu, o persoană juridică, care realizează unele cercetări inovative în careva domenii tehnologice, „va fi pedepsită” cu privarea de dreptul de a realiza cercetări științifice pe un termen nedeterminat pentru o faptă infracțională. În asemenea caz și cercetările inovative vor fi suspendate pe un termen nelimitat. Și mai mult, instanța de judecată poate aplica pedeapsa în cauză pe un termen nelimitat pentru toate infracțiunile, pentru a căror săvârșire se prevăd sancțiuni pentru persoana juridică, din Capitolul X „Infracțiuni economice” al Codului penal, cu excepția art.254. Considerăm că expresia „pe un termen nelimitat” trebuie exclus din alin.(2) art.73 CP RM sau aplicabilitatea acestuia trebuie restrânsă la unele cazuri speciale (de exemplu, la activitatea comercială, bancară, fiduciară etc.).

Lichidarea persoanei juridice este cea de a treia și ultima pedeapsă prevăzută de Codul penal care poate fi aplicată persoanelor juridice [8]. Lichidarea persoanei juridice constă în dizolvarea acesteia, cu survenirea consecințelor prevăzute de legislația civilă, și constituie pedeapsa capitală aplicabilă acestor entități.

Grație gravității consecințelor pe care aplicarea unei asemenea pedepse le implică, sunt necesare condiții stricte și clare de dispunere a acesteia. Conform Codului penal al Republicii Moldova, sancțiunea penală respectivă poate fi dispusă în cazul în care instanța de judecată constată că gravitatea infracțiunii săvârșite face imposibilă păstrarea unei atare persoane juridice și prelungirea activității ei. Din acest enunț nu pot fi relevate, cu certitudine, condițiile referitoare la gravitatea infracțiunii, la cauzele imposibilității existenței în continuare a persoanei juridice. Împărtășim opinia [9] precum că, datorită gravității consecințelor pe care aplicarea acestei pedepse le implică, această sancțiune penală își va găsi vocația doar în cazurile comiterii unor infracțiuni grave, deosebit de grave, excepțional de grave sau când persoana juridică a fost creată în scopul comiterii infracțiunii.

Pe de altă parte, gravitatea acestei pedepse poate fi evitată, fiindcă fondatorii unei persoane juridice lichidate, îndeosebi ai întreprinderilor mici și mijlocii, pot, în orice moment, să înregistreze la organele de stat competente o altă persoană juridică. Aceasta este posibil grație faptului că aplicarea lichidării nu implică careva restrângeri ale capacității de exercițiu a fondatorilor. Totuși, susținem necesitatea existenței în lege a unor condiții obligatorii pentru a dispune sancțiunea dizolvării. Odată ce acestea lipsesc în lege, judecătorul nu este obligat să țină cont de ele, precum nu este obligat să țină cont și de consecințele social-economice ale lichidării, care, în unele cazuri, pot fi imense (de exemplu, lichidarea singurei întreprinderi mijlocii dintr-o localitate rurală care asigură cu loc de muncă 249 de persoane și achită impozite, inclusiv în bugetul local, circa 1-2 milioane lei anual).

Totodată, menționăm că, în principiu, Codul penal prevede un sistem „sărac” de pedepse aplicat persoanelor juridice, însă aplicarea echitabilă și corectă a acestora va contribui și la prevenirea infracțiunilor, și la dezvoltarea unui climat economic progresist. În același timp, optăm pentru diversificarea sistemului de constrângere statală și propunem următoarele pedepse aplicabile entităților juridice: 1) publicarea hotărârii de condamnare; 2) plasarea persoanei condamnate sub control judiciar.

Publicarea hotărârii de condamnare are un puternic efect disuasiv, mai cu seamă în cazul persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul economic [10], fiind executată pe cheltuiala întreprinderii vinovate. O modalitate a acestei pedepse este ordinul de publicitate negativă. Persoana juridică este obligată să publice un mesaj publicitar (mai bine-zis, să achite costul acestuia) despre fapta comisă și sancțiunea aplicată. În asemenea caz, măsura juridico-penală respectivă implică pentru întreprinderile mici și mijlocii atât consecințe financiare, cât și consecințe grave de imagine. Atenționăm asupra faptului că și în această situație este posibilă prezența efectului de ricoșeu. Opinia noastră este că această sancțiune, grație naturii sale, poate fi aplicată doar în calitate de pedeapsă complementară.

Plasarea sub control judiciar poate consta fie în numirea unui administrator judiciar care să preia atribuțiile organelor de conducere, fie în desemnarea unor persoane care să supravegheze activitatea acestor organe. Atribuțiile acestor persoane trebuie să fie prevăzute de lege și stabilite în hotărârea instanței de judecată. Administratorul trebuie să prezinte judecătorului rapoarte periodice. În baza acestor avize, instanța poate revoca plasarea sub supraveghere sau poate pronunța o altă pedeapsă. Suntem de părere că această sancțiune poate fi aplicată atât în calitate de pedeapsă principală, cât și complementară. Desigur, în cazul întreprinderilor mici și mijlocii este preferabilă aplicarea ei în calitate de sancțiune principală. De exemplu, dacă o întreprindere care realizează unele cercetări în a căror aplicare este cointerestat și statul, iar aplicarea altor pedepse ar putea

provoca stoparea acestora, atunci statul ar putea supraveghea, prin intermediul unui administrator, continuarea și implementarea acestor cercetări. În atare situație s-ar reuși pedepsirea persoanelor juridice vinovate de comiterea infracțiunilor și obținerea unor beneficii prin faptul că multiple activități socialmente utile ar fi continuate.

Deci, concluzionăm prin a constata că legiuitorul prevede un spectru îngust de pedepse aplicate persoanelor juridice, ceea ce împiedică individualizarea corespunzătoare. Mai mult, toate sancțiunile stipulate în Codul penal autohton pot avea un efect puternic de ricoșeu. Acest efect poate avea consecințe negative mult mai nuanțate în cazul întreprinderilor mici și mijlocii. Considerăm că ar fi binevenită completarea sistemului de pedepse aplicate persoanelor juridice. În acest sens relevant este exemplul Franței, care prevede următoarele pedepse: 1) amenda; 2) dizolvarea persoanei juridice; 3) interzicerea de a exercita, direct sau indirect, una sau mai multe activități sociale sau profesionale; 4) plasarea sub control judiciar; 5) închiderea definitivă sau temporară a unei sau a mai multor unități ale întreprinderii, care au servit la comiterea infracțiunii; 6) privarea permanentă sau temporară de dreptul la tenderurile publice; 7) interzicerea permanentă sau temporară la ape-lurile publice de atragere a fondurilor; 8) interzicerea de a emite cecuri, cu excepția celor care permit retragerea de fonduri de către trăgător și alte persoane certificate, sau de a utiliza cardurile de credit; 9) confiscarea obiectelor utilizate sau rezultate din comiterea infracțiunii; 10) afișarea sentinței sau difuzarea ei fie prin presa scrisă, fie prin orice alt mijloc de comunicare audiovizuală.

Un alt aspect referitor la sancționarea persoanelor juridice ține de individualizarea executării pedepsei penale. Desigur, nu toate modalitățile de individualizare pot fi aplicabile și persoanelor juridice. Totuși, legislațiile unor state prevăd modalități specifice acestor entități (suspendarea condiționată a executării pedepsei în cazul amenzii, interzicerea de a emite cecuri de plată sau de a utiliza carduri de plată). Codul penal al Republicii Moldova prevede liberarea de pedeapsă penală ca mijloc de individualizare a executării pedepsei. Totuși, nu sunt menționate sau prevăzute mijloace specifice entităților colective.

Analizând modalitățile de liberare de pedeapsă, concluzionăm că persoanele juridice nu pot fi liberate de pedeapsa penală. În cazul modalităților stipulate în art.91, 92 CP RM, legiuitorul prevede că ele se aplică „persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare”, iar în art.91 CP RM legiuitorul prevede că doar „la stabilirea pedepsei cu închisoare”. Asemenea situații sunt inaplicabile persoanelor juridice, deoarece acestor categorii de subiecți nu le poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare. Concomitent, nu sunt aplicabile nici art.93, 95, 96 CP RM, deoarece sunt adresate, respectiv, minorilor, persoanelor grav bolnave și femeilor cu copii până la opt ani. Nici modalitatea liberării de pedeapsă datorită schimbării situației nu ar putea fi atribuită persoanelor juridice. Aplicarea acestei metode, conform legislației penale, poate fi dispusă doar dacă persoana respectivă poate fi corectată fără executarea pedepsei. În acest sens, ni se pare imposibilă atribuirea noțiunii de corectare persoanei juridice. Considerăm că unica metodă de liberare de pedeapsă penală a entităților legale este posibilă doar în cazul prescripției executării sentinței de condamnare.

Legislațiile unor state prevăd modalități diverse de individualizare a executării pedepsei specifice persoanele juridice. Astfel, legislația SUA stipulează posibilitatea aplicării probațiunii acestei categorii de subiecți. Această sancțiune poate fi dispusă atât în calitate de sancțiune independentă (fiind posibilă aplicarea în cumul a amenzii), cât și în calitate de alternativă la pedeapsa amenzii.

Existența unei asemenea măsuri juridico-penale ar permite relevarea unor soluții optime de sancționare a entităților. În asemenea situație, judecătorul are posibilități legale de a „doza” volumul de constrângere și de a dispune o astfel de sancțiune prin care efectul de ricoșeu ar putea fi redus la minim sau chiar neutralizat. În cazul unor întreprinderi ce realizează sau implementează careva inovări, instanța de judecată va putea dispune executarea unor obligații capabile să nu influențeze negativ procesul inovativ. Totodată, instanța de judecată va putea dispune, în cazul unor companii comerciale, și amendă și unele obligații capabile, din contra, să facă imposibilă executarea unor activități, îndeosebi a celor prin intermediul cărora a fost săvârșită infracțiunea. În asemenea situație, întreprinderea va fi stimulată să continue activitatea inovativă sau altă activitate socialmente utilă, deoarece va evita stabilirea unor pedepse penale mai drastice și va atinge scopul activităților inovative – implementarea practică a acestora. Statul, de asemenea, va avea de câștigat, deoarece este primul cointerestat ca întreprinderile autohtone să dispună și să beneficieze de procese tehnologice inovative. Astfel, în acest sens, interesele publice și interesele private coincid, ceea ce poate doar să stimuleze activitatea inovativă a întreprinderilor.

Desigur, succesul probațiunii depinde, în mare măsură, de obligațiile impuse. Acestea trebuie să fie prevăzute de legislație, iar cu cât numărul acestora va fi mai mare, cu atât individualizarea va fi la un nivel mai înalt. Spre exemplu, legislația federală americană prevede așa obligații, ca: publicarea sentinței de condamnare; elaborarea și implementarea unui program de prevenire a infracțiunilor; punerea la dispoziția oficialilor a documentelor care ar proba îndeplinirea programului de prevenire [11]. De asemenea, o parte a obligațiilor ce pot fi dispuse persoanei fizice pot fi dispuse și persoanelor juridice, fiindcă acestea nu contravin naturii entităților legale.

Aplicarea eficientă a sancțiunii de probațiune față de întreprinderile mici și mijlocii este în dependență nu numai de obligațiile sus-menționate, dar și de un șir de alți factori, cum ar fi: consecințele în cazul nerespectării obligațiilor; organele împuternicite cu supravegherea persoanelor juridice; modalitățile de încurajare a respectării condițiilor probațiunii etc.

În Codul penal al Republicii Moldova sunt prevăzute relativ puține pedepse pentru persoanele juridice, iar aplicarea acestora implică prezența efectului de ricoșeu asupra terțelor persoane. Soluțiile de evitare a acestui efect ar putea fi următoarele: diversificarea pedepselor persoanelor juridice, prin introducerea completărilor în Codul penal; stabilirea unor modalități de individualizare a executării pedepselor de către persoanele juridice. Suntem de părere că acțiunile respective vor sta la baza creării unui sistem distinct și specific de sancționare penală a entităților legale.

Referințe:

1. Conform art.481 Cod contravențional, această lege va intra în vigoare pe data de 31 mai 2009 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2009. - Nr.3-6.
2. Stretanu F., Chiriță R. Răspunderea penală a persoanei juridice. - București, 2002, p.170.
3. Suntem de părere că corectarea condamnatului în calitate de scop al pedepsei nu este aplicabilă în cazurile persoanei juridice, deoarece contravine naturii și esenței acesteia.
4. Rădulescu J. La responsabilité pénale des personnes morales // Revue internationale de droit pénal. - 1979. - P.304.
5. Cofee J. No soul to damn; no body to kill: Un unscandalized inquiry into the problem of corporate punishment // Michigan Law Review. - 1981. - No2. - P.412.
6. Levasseur G. Sanctions pénales et personnes morales // Revue de droit pénal et de criminologie. - 1976. - No1. - P.717.
7. Stretanu F., Chiriță R. Răspunderea penală a persoanei juridice. - București, 2002, p.178.
8. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău, 2005, p.57.
9. D'Haenens J. Sanctions pénales et personnes morales // Revue de droit pénal et de criminologie. - 1975-1976. - P.754.
10. Stretanu F., Chiriță R. Răspunderea penală a persoanei juridice, 2002, p.173.
11. Wise E.M. Criminal liability of corporations-USA, p.402.

Prezentat la 26.02.2009